

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Науково-дослідна лабораторія
«Вдосконалення майстерності
майбутнього психолога ім. Кагальняк А.І.»
Кафедра психології

***«Актуальні питання психології:
теорія, методика, практика»***

Матеріали
ХІ-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції
(Умань, 10-11 жовтня 2022 року)

Умань
2022

УДК 159.9 (06)
А 43

Головний редактор:

Сафін О.Д. – доктор психологічних наук, професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Редакційна колегія:

Діхтяренко С.Ю. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Драгола Л.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Перепелюк Т.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Козак О.Ю. – викладач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальний за випуск:

Гриньова Н.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

***Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
(протокол №4 від 09.11.2022 року)***

А 43 Актуальні питання психології: теорія, методика, практика: збірник матеріалів XI-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції, 10–11 жовтня 2022 р. / гол. ред. Сафін О.Д. Умань. 142 с.

До збірника увійшли матеріали X-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції, яка відбувалася на базі кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини 10–11 жовтня 2022 року.

УДК 159.9 (06)

ЗМІСТ

Секція 1. Актуальні питання психології інклюзії	6
Гриньова Н.В. Психокорекційна робота психолога з сім'ями з дітьми з РАС	
Козак О.Ю., Татарова А.В. Інклюзія під час війни	7
Курченко Н.С. Толерантність як особистісна властивість	10
Сорока О.П. Особливості взаємодії психолога і логопеда в роботі з особами, які перенесли інсульт	11
Станішевська В.І. Організація навчання дітей з особливими потребами	16
Хворова Г.М. Використання методів ава-терапії та нейропсихологічної діагностики та корекції у психолого-педагогічному супроводі внутрішньо переміщених дітей з інвалідністю	17
Шавровська Н.В. Особливості роботи психолога реабілітаційного відділення лікарні	20
Секція 2. Психологічні прийоми розвитку стресостійкості особистості в умовах воєнного часу	24
Березюк М.О. Розвиток стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану	24
Горенко М.В. Гендерні особливості переживання стресу в умовах війни	27
Махник А.Ю. Психологічні чинники конфліктів в організації та моделі їх врегулювання	29
Міщенко М.С. Психологічні особливості стресостійкості особистості	33
Педченко О.В., Ісаєва А.З. Детермінанти позитивного самосприйняття суб'єкта	34
Поліщук О.Р. Техніка заземлення: інструмент для саморегуляції в моменти стресу та тривоги	37
Потужна А.Ю., Лівандовська І.А. Психологія стресу. Травматичний стрес під час війни	39
Притула О.А. Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього простору під час воєнного стану	42
Секція 3. Технології роботи психолога з постраждалими внаслідок війни	45
Бутузова Л.П., Юрчук Є.С. Психологічні особливості профорієнтації старшокласників в умовах воєнного стану	45

Войтенко О.В. Ефективні напрями психосоціальної допомоги ВПО під час війни в Україні.....	47
Діхтяренко С.Ю. Психологічний супровід реадаптації учасників бойових дій.....	51
Драгола Л.В. Особливості надання психологічної допомоги людям які постраждали в наслідок надзвичайних ситуацій.....	54
Дудник О.А. Психологічна травма: особливості організації першої допомоги.....	56
Перепелюк Т.Д. Використання інформаційно-технологічних платформ для забезпечення психологічної безпеки та рівня освіти здобувачів вищої освіти в період дистанційного навчання під час війни в Україні.....	60
Сергієнко І.М. Група підтримки як форма психологічної допомоги.....	63
Швець В.В. Вплив карантинних обмежень на когнітивно-поведінкові реакції підлітків та прояв соціально-психологічної ригідності в умовах воєнних дій.....	64
Шеленкова Н.Л. Психологічна підтримка учнів в умовах війни.....	71
Секція 4. Професійний розвиток та становлення психологів та педагогів.....	74
Васильєва В.В. Психологічні особливості розвитку рефлексивності майбутніх психологів.....	74
Гульбс О.А., Лантух І.В., Лантух В.В. Деформації у свідомості та фаховій діяльності викладачів.....	75
Гучок Л.І. Психологічні особливості розвитку професійної рефлексії майбутніх психологів.....	79
Жошко Б.В. Психологічні особливості розвитку професійного мислення майбутніх психологів.....	81
Кобець О.В., Тишак О.Т., Діхтяренко С.Ю. Проблема розвитку психологічної культури як системоутворюючого компоненту особистості майбутнього психолога.....	83
Козак О.Ю. Проблеми адаптації особистості до професійної діяльності в психології.....	87
Кушнерик М.О. Професійна позиція майбутніх педагогів-психологів як складова формування професійної компетентності.....	90
Скаженюк В.М., Данилевич Л.А. Психологічні аспекти розвитку ціннісно-смислової сфери майбутніх психологів.....	93
Тупчієнко Л.М. Проблема мотивація професійного зростання вчителів сучасної школи.....	95

Секція 5. Всебічний розвиток особистості школяра, студента в сучасному освітньому середовищі.....	98
Вахоцька І.О. Психолого-педагогічні умови оптимізації процесу адаптації студентів до навчання у ВНЗ.....	98
Гоменюк В.В. Сім'я та її вплив на формування особистості дитини.....	101
Гончарова В.В., Шулдик Г.О. Вплив прив'язаності особистості на виникнення та прояв у неї страхів.....	104
Дмитрієва С.М., Грибан А.Р. Причини та прояви девіантної поведінки підлітків, шляхи її попередження і подолання.....	107
Дуда Р.С. Психологічні умови розвитку креативності особистості в юнацькому віці.....	112
Залужна В.О. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці.....	114
Козак О.Ю., Гордійчук І.В. Психологічні особливості міжособистісних стосунків у підлітковому віці.....	115
Козак О.Ю., Татарова А.В. Дистанційне навчання як виклик сучасності.....	118
Котлова Л.О., Долінчук І.О. Особливості розвитку та рефлексії творчих здібностей у юнацькому віці.....	120
Криштейн О.А. Особливості мотиваційної сфери блогерів як предмет психологічного дослідження.....	123
Педченко О.В., Карнаух О.С. Проблема упередження адиктивної поведінки сучасних підлітків.....	127
Сіденко Ю.О. Особливості профілактики кібербулінгу серед молоді.....	129
Синиця С.О. Гендерні аспекти професійного самовизначення в ранній юності.....	133
Слободянюк Л.Ю. Розвиток я-концепції підлітка.....	135
Токар І.А. Вплив страхів на формування особистості.....	137
Чорнобай О. Тренінг «Психологічні особливості публічного виступу. Ораторська майстерність».....	138

фізичного розвитку забороняється. Держава сприяє створенню дітям-інвалідам та дітям із вадами розумового або фізичного розвитку необхідних умов, рівних з іншими громадянами можливостей для повноцінного життя та розвитку...".

У нашій країні, як і в усьому світі, з різних причин зростає кількість дітей із відхиленнями у розвитку. За офіційними статистичними даними в результаті розвитку інклюзивного навчання у 2021/2022 н. р. кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах ЗЗСО збільшилась на 7608 осіб і становить 32686 учнів (у 2020/2021 – 25078 учнів). Кількість інклюзивних класів зросла на 4535 одиниць і становить 23216 таких класів.

Для реалізації основних положень Концепції ООН про права дитини, забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей спеціальне навчання в нашій країні здійснюється за трьома напрямками:

- Спеціальні школи (школи-інтернати).
- Інтегроване навчання в умовах загальноосвітньої школи.
- Інклюзивне навчання — спільне перебування дітей із різними порушеннями психофізичного розвитку з їхніми здоровими ровесниками.

Список використаних джерел

1. URL: <https://inkluzia.com.ua/> (дата звернення: 24.09.2022).
2. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 25.09.2022).

Хворова Г. М.
Житомирський державний
університет імені І. Я. Франка,
м. Житомир

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АВА-ТЕРАПІЇ ТА НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Регіони України, які прийняли та продовжують приймати внутрішньо переміщених осіб в умовах повномасштабної російської агресії, що і досі триває, потребують комплексної роботи із посилення системи надання різних послуг, необхідних дітям, молоді та їх сім'ям, для подолання негативних наслідків сукупності тих викликів з якими зіткнулось українське

суспільство за останні роки. Протягом 2020-2022 років за підтримки ЮНІСЕФ та низки інших міжнародних організації в Україні триває проект Спільно, завдяки якому відбувається впровадження необхідних для цього соціальних та освітніх заходів. Завдання проекту – допомогти громадам посилити соціальну підтримку сімей із дітьми та сприяти соціальній згуртованості.

Серед інших соціальних та освітніх заходів, ресурсами проекту вже створено декілька сотень «Дитячих точок «Спільно» – осередків проведення розвивальних заходів для дітей та консультування батьків. Такі пункти у березні-травні 2022 року створювались у західних областях України, зараз проект продовжується у Київській та Житомирській областях, де створюються осередки психолого-педагогічної та соціальної допомоги внутрішньо переміщеним родинам з дітьми з інвалідністю.

Для проведення індивідуальних та групових консультацій з дітьми з порушеннями розвитку та батьками, що їх виховують, а також – для супервізій фахівців організацій, які з ними працюють, фахівцями-експертами проекту проводиться підготовча робота з метою подальшого застосування сучасних методів допомоги дітям з інвалідністю у їхньому розвитку та збільшення компетентності батьків щодо їх виховання. Проводиться збір даних, вивчення індивідуальних потреб дітей та сімей, вивчення рівню навичок дітей, спостереження та нейропсихологічна діагностика (в тих випадках, коли це можливо та доцільно). Для проведення консультування та психолого-педагогічної допомоги впроваджуються такі науково-обґрунтовані підходи як АВА-терапія та нейропсихологічна діагностика та корекція.

Applied behavior analysis, АВА (англ.), прикладний аналіз поведінки – це наукова дисципліна, що передбачає використання сучасної поведінкової теорії обумовлення для зміни соціально значущої поведінки. Методи АВА можуть бути використані для зміни поведінки тільки після функціонального оцінювання зв'язків (залежностей) між цільовою поведінкою та зовнішніми подіями. АВА був розроблений в США І.Ловаасом на основі біхевіоризму Скіннера в 60–70-ті роки ХХ ст., набув розповсюдження в світі та став відомим як один з методів втручання при аутизмі та інших порушеннях психофізичного розвитку.

АВА-терапія – це інтенсивна навчальна програма, яка ґрунтується на поведінкових технологіях та методах навчання. АВА як наукова дисципліна вивчає вплив чинників у навколишньому середовищі на поведінку та маніпулює цими факторами, щоб змінити поведінку людини.

Основні поняття АВА: поведінка, середовище, «стимул-реакція», функціональний аналіз поведінки, підкріплення бажаної поведінки (позитивне, негативне), гасіння небажаної поведінки.

Нейропсихологічна корекція – комплекс спеціальних методик, які спрямовані на переструктурування порушених функцій мозку та створення компенсуючих засобів для того, щоб дитина могла надалі самостійно навчатися та контролювати свою поведінку. Мета нейропсихологічної корекції – оптимізація та нормалізація процесу розвитку дитини.

Аніта Банді із співавторами (А. Банді та ін., 2017) виділяє три форми надання допомоги: заняття – спеціаліст працює безпосередньо з дитиною; консультування – основний вектор впливу спрямований на оточення дитини (батьки, вчителі тощо); моніторинг – спеціаліст навчає батьків або вчителів основним прийомам роботи для подальшого самостійного їх виконання з дитиною.

Передбачається, що застосування таких підходів у комплексі, в умовах надання послуг протягом тривалого періоду (від 1 місяця до року), з обов'язковим ретельним психолого-педагогічним вивченням дитини та терапевтичним альянсом з її батьками, дозволить надавати ефективні соціальні та психолого-педагогічні послуги внутрішньо переміщеним дітям з інвалідністю. Вивчення ефективності такої роботи та її результати є темою подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Князєв В.М. Нейропсихологічна діагностика: практичний посібник із проведення обстеження дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. К.: ДІА, 2022. 256 с.
2. Коллінз Б. Систематичне навчання учнів з помірними і важкими порушеннями, 2019. 232 с.
3. Ткач Х.Я. Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом і тяжкими порушеннями мовлення. На основі поведінкового підходу: практичний посібник. Тернопіль: Мандривець, 2021. 136 с.
4. Хворова Г., Онуфрик М., Майорова Н. Центр (відділення) денного догляду для дітей з інвалідністю: нормативно-правове забезпечення, адміністрування, психолого-педагогічний супровід, підтримка компетентного батьківства: інформаційно-методичний посібник / Фонд соціального захисту інвалідів; Громадська організація «Родина». Київ, 2020. 56 с.
5. Хворова Г.М. Дитина з аутизмом: технології формування батьківської компетентності. Навчально-методичний посібник. К.: Талком, 2020. 104 с.

6. Шрамм Р. Дитячий аутизм і АВА. Центр навчальної літератури, 2021. 140 с.

Шавровська Наталія
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м.Черкаси

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ВІДДІЛЕННЯ ЛІКАРНІ

Профілактика захворювань та зміцнення здоров'я населення декларуються як важливі аспекти державної соціальної політики України. Формулювання двох завдань охорони здоров'я – лікування хворих людей та попередження захворювань, зміцнення здоров'я – супроводжується визнанням відставання медицини у вирішенні другого завдання. Що дозволяє стверджувати необхідність посилення ролі психології у профілактиці як психічних, так і соматичних хвороб.

У сучасних джерелах дедалі частіше розкривається тема необхідності цілісного та комплексного підходу до пацієнта у соматичній клініці, зокрема неврологічній з огляду на високу поширеність психоемоційних розладів у хворих із серцево-судинними захворюваннями, низьку прихильність пацієнтів до лікування, незадовільну корекцію факторів ризику [1]. Ґрунтуючись на парадигмі біопсихосоціального підходу, сучасна медицина не може обійтися без діяльності психолога в лікувальному закладі [2]. Одним із основних напрямків роботи медичного психолога є психодіагностика. До основних методів психологічного дослідження у цьому випадку належать: спостереження, клініко-психологічний метод (збір психологічного анамнезу), експериментально-психологічні методи дослідження [1]. За результатами діагностики планується та здійснюється психокорекційна, консультативна робота з пацієнтами.

Специфічного значення набуває робота психолога відділень реабілітації. Комплексна система психологічної реабілітації хворих включає низку заходів:

а) лікувально-реабілітаційні процедури, що ґрунтуються на збережених сторонах психічної діяльності;

б) індивідуальні та групові психокорекційні та психотерапевтичні заняття з використанням даних об'єктивного вивчення особистості хворого;